

Svetlana Kmecová

Učbenika Vít'azoslava Hečka *Slovensko berilo* in *Základy slovinskej gramatiky* kot še danes aktualno učno gradivo slovenščine

objavljeno v:

Nataša Pirih Svetina, Ina Ferbežar (ur.): *Na stičišču svetov: slovenščina kot drugi in tuji jezik. Obdobja 41*. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani, 2022.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-41/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2022.

Obdobja (e-ISSN 2784-7152)

UČBENIKA VÍTAZOSLAVA HEČKA SLOVENSKO BERILO IN ZÁKLADY SLOVINSKEJ GRAMATIKY KOT ŠE DANES AKTUALNO UČNO GRADIVO SLOVENŠČINE

Svetlana Kmecová

Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave, Bratislava
svetlana.kmecova@uniba.sk

DOI:10.4312/Obdobja.41.195-201

V uvodnem delu prispevka je predstavljeno učno gradivo, pripravljeno za potrebe lektorata slovenskega jezika, književnosti in kulture na Filozofski fakulteti Univerze Komenskega v Bratislavi. V nadaljevanju sta v ospredju zanimanja dva učbenika Víťazoslava Hečka: *Slovensko berilo – Texty pre poslucháčov slovinčiny* iz leta 1972 in *Základy slovinskej gramatiky* iz leta 1978. Izpostavljeni so predvsem didaktični vidiki, aktualnost obeh učnih gradiv in njuna uporabnost pri pouku slovenskega jezika, literature in kulture za sedanje in prihodnje študente.

Víťazoslav Hečko, učno gradivo slovenščine, lektorat slovenščine v Bratislavi, slovenistika

The introductory part of this article presents teaching materials prepared for Slovenian language, literature, and culture courses at the Faculty of Arts at Comenius University in Bratislava. The focus of interest is on two textbooks by Víťazoslav Hečko: *Slovensko berilo – Texty pre poslucháčov slovinčiny* (Slovenian Reader: Texts for Slovenian Listeners) from 1972 and *Základy slovinskej gramatiky* (Essentials of Slovenian Grammar) from 1978. The didactic aspect, the topicality of both texts, and their usefulness in teaching Slovenian language, literature, and culture to current and future students are highlighted.

Víťazoslav Hečko, Slovenian teaching material, Slovenian courses in Bratislava, Slovenian studies

Lektorat slovenščine ima na Filozofski fakulteti Univerze Komenskega v Bratislavi (FF UK) dolgoletno tradicijo. Prvi tečaji so potekali v študijskem letu 1939/40, v naslednjem obdobju pa so nanje močno vplivali politični dejavniki, ki so povzročili dolga obdobja premora. Letos bratislavska slovenistika praznuje trideset let neprestanega delovanja, ki se je začelo leta 1992, ko so v Bratislavo začele prihajati slovenske lektorice, in sicer Jasna Honzak Jahič, Alenka Šalej, Darija Pivk in Saša Vojtech Poklač. Čeprav se v sedanjosti pri pouku slovenščine uporablja predvsem gradivo Centra za slovenščino kot drugi in tuji jezik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (zlasti učbeniki *A, B, C... gremo, Naprej pa v slovenščini* in serija *Slovenska beseda v živo* za vse stopnje), je v obdobju, odkar na FF UK deluje lektorat slovenščine, tudi tam nastalo kar nekaj učbenikov ter drugega gradiva.

Najprej naj omenimo slovnico *Základy slovínskej gramatiky in Slovensko berilo – Texty pre poslucháčov slovínsčiny* Víťazoslava Hečka, ki jima bomo namenili posebno pozornost v nadaljevanju prispevka. Leta 1995 je izšel učbenik *Slovenščina za Slovake* tedanje lektorice Jasne Honzak Jahič, ki ga je uporabljalo več generacij študentov in po njem pedagogi posežejo še danes. Avtorica več skript in priročnikov, ki se redno uporabljajo – med njimi *Slovensko-slovinská konverzačná príručka* (v soavtorstvu z Miloslavom Vojtechom, 2008), *Slovinský jazyk v praxi I* (2015) in *Kapitoly zo slovensko-slovínskej konverzácie* (2015) – ter tudi urednica študentskih prevodov in prevodnih zbirk slovenske književnosti *Myšlienôčky* Ferija Lainščka (2006), *Istrijské rozprávky in Malé rozprávky* ter *Angelo. Nepovedz lune, že som sama* Franja Frančiča (obe 2008), *Pustovník a vlk* Klemena Piska (2009), *Antológia súčasnej slovínskej literatúry* (2010), *Nahliadnutia do súčasnej slovínskej prózy* (2013) in *Čítame súčasní slovínskú literatúru* (2014) je sedanja lektorica Saša Vojtech Poklač.

Víťazoslav Hečko¹ je v letih 1966–1972 deloval kot lektor slovenščine in je bil dejaven tudi kot urednik, pesnik in predvsem prevajalec.² Slovenščine se je naučil kot samouk, njegov pomen za bratislavsko slovenistiko pa je neprecenljiv. Bil je dober prijatelj in sodelavec slovenskega slovaka Viktora Smoleja, ki je njegovo lektorsko delovanje zelo podpiral, sodelovala pa sta tudi pri pripravi dveh delov do sedaj edinega dvojezičnega slovensko-slovaškega slovarja (*Slovensko-slovinský slovník* je izšel leta 1976, *Slovinsko-slovinský slovník* pa leta 1983). Zelo obetavno fazo v razvoju poučevanja slovenščine na FF UK je prekinila Hečkova predčasna in nepričakovana smrt leta 1972.

Izmed dveh Hečkovih univerzitetnih skript je prvo nastalo *Slovensko berilo* s podnaslovom *Texty pre poslucháčov slovínsčiny*, ki je izšlo leta 1972. V času pred izidom učbenika je Hečko kot lektor slovenščine na FF UK poleg izvajanja lektorskih vaj predaval tudi slovensko književnost (večinoma študentom slovaščine, ki so slovenščino študirali kot obvezni izbirni predmet), ki mu je bila kot prevajalcu blizu, zato se je verjetno še bolj zavedal potrebe po tovrstnem gradivu. Učbenik ima vsaj delno značaj literarne antologije. Na 73 straneh najdemo 41 kratkih besedil, od katerih je 28 avtorskih, pri preostalih pa avtor in vir nista navedena (*O brižinskih spomenikih*, *Ljubljansko polje in ljubljansko barje*, *O ljudskih igrah Frana Saleškega Finžgarja*, *V Ljubljani (razgovor dedka z vnukinjo)*, *Fraze o delu*, *O Sloveniji*, *Soča*, *En hribček bom kupil*) ali pa so besedila označena kot ljudske pesmi (*Moj fantič je na T'rolsko vandral*, *Micka Kovačeva*, *Beri, beri*, *Pojdem na Štajersko*) in pravljica (*Zadovoljnost je polovica srečnega življenja*).

- 1 Rodil se je leta 1919 v slovaški vasi Suchá nad Parnou, študiral je filozofijo in francoščino na FF UK v Bratislavi.
- 2 Poleg romanskih književnosti se je začel v šestdesetih letih 20. stoletja ukvarjati tudi z južnoslovanskimi, predvsem slovensko. Mnogi prevodi so izšli revijalno, med najpomembnejše knjižne prevode gotovo spada izbor pesmi F. Prešerna, ki je izšel leta 1961 pod naslovom *Struny lásky*, obenem pa npr. drame B. Krefta *O poručíkovi a Mariutke* (1962), *Celjský grófi* (1965), *Kreatúry* (1966) in D. Smoleta *Antigona* (1964) (gl. npr. Jankovič 2005; Vojtech Poklač 2014).

Od slovenskih pisateljev in teoretikov jih je Hečko v svoje berilo uvrstil 19, in sicer V. Vodnika (*Moj spomenik*), E. Jelovšek (*Spomini na Prešerna*), F. Prešerna (*Prosto srce, Mornar, Pevcu, Bahači četvero bolj množnih Slave rodov*), F. Levstika (*Martin Krpan z Vrha*, odlomek), S. Jenka (*Naprej, Obujenke in Trojno gorje*), S. Gregorčiča (*Prijatelj in senca, Mojo srčno kri škropite in Delavcem*), Ž. Petana (*Parole*), F. Milčinskega (*Laž in njen ženin*), A. Aškerca (*Brat Slovak*), J. Murna (*Slovaška*), A. Ingoliča (*Gimnazijka*, odlomek), E. Kocbeka (*Črno morje*), T. Kuntnerja (*Spoznali nas boste*), S. Vegri (*Iz uspavank strahu*), K. Špur (*Spet vas čakam*) in T. Svetino (*Sedlo svizcev*, odlomek). Iz *Zgodovine slovenske književnosti* S. Janeža je v berilo vključil besedilo *Fran Miklošič*, skripta pa vsebuje tudi odlomka zapisov *O slovenski rimi* S. Trdine in *O slovenskem knjižnem jeziku* J. Jurančiča.

Avtorji so (s težko razložljivo izjemo Ž. Petana, katerega *Parole* so bržčas služile kot popestritev) v knjigi umeščeni bolj ali manj kronološko, po posameznih literarnih obdobjih, mednje pa so nanizana besedila z drugih področij, ljudske pesmi in pravljica. Izbor besedil priča o odličnem pregledu avtorja nad slovensko književnostjo, saj gre skoraj v vseh primerih za vrhunske pisatelje, preseneča pa npr. odsotnost I. Cankarja, hkrati pa bi se pri nekaterih pisateljih lahko polemiziralo o konkretnih izbranih besedilih. Besedila skoraj brez izjeme niso zaznamovana z ideologijo časa, Hečko je torej glede na letnico izida uspelo skoraj nemogoče. Presenetljivo je dejstvo, da ni izkoristil priložnosti in v učbeniku ni navedel nobenih podatkov o posameznih pisateljih.

Čeprav gre v berilu le za majhen vzorec slovenskih besedil, je treba zelo pozitivno vrednotiti prizadevanje avtorja, da študentom predstavi kar najširšo izbiro različnih vrst gradiva. Ne gre samo za literarna, ampak – kar je bilo v času izida še posebej dragoceno in je še danes – tudi za literarnozgodovinska in literarnovedna besedila, poleg tega pa tudi tista, ki študentom približajo dejstva o slovenski zgodovini in kulturi, zaradi premišljeno izbranih tem pa so še vedno aktualna. Besedila lahko služijo kot dobra podlaga za nadaljnjo predstavitev posameznih področij ter uveljavljanje lingvokulturnega načela pri delu z besedili in poučevanju tujih jezikov nasploh. Očitno je tudi, da je Hečko pogosto, kjer je bilo možno, segel po besedilih, ki dokazujejo povezanost slovenske in slovaške kulture ter razvite medsebojne odnose (npr. Prešernova pesem *Bahači četvero bolj množnih Slave rodov*, Aškerčeva *Brat Slovak* in Murnova *Slovaška*).

Kar dela skripta še posebej koristna za slovaške študente, je slovensko-slovaški slovarček, uvrščen za vsakim besedilom, ter tudi slovar večjega obsega (20 strani) s slovničnimi napotki (sklanjanje, spreganje, spolske oblike pridevnikov) in navedenimi naglasi. Slednje velja ne le za slovar, ampak tudi za vsa druga besedila v knjigi. Na zadnji strani avtor navaja tudi načela označevanja naglase v knjigi in izgovora samoglasnikov v slovenščini. Ker je naglas v slovenščini za slovaške študente eno najzahtevnejših področij, je to dejstvo zelo dobrodošlo, saj se da gradivo uporabljati ne samo kot berilo, temveč tudi kot besedilo za fonetične vaje. Pod naslovom *Fraze o delu* je Hečko v učbenik vključil celo frazeme z omenjenega tematskega področja,

kar nedvomno priča, da se je prav tako zavedal potrebe po razvijanju znanja študentov v tej smeri.

Gradivo je zaradi navedenih dejstev uporabno tako pri pouku slovenske književnosti kot tudi pri kulturološko usmerjenih predmetih (Slovenske realije, Uvod v slovensko kulturo in književnost) in jezikovnih vajah. Na svojih urah je berilo, kot je razvidno iz arhivskega gradiva, uporabljal tudi Melichar Václav,³ ki je bil na FF UK lektor za slovenščino v letih 1974–1987. Skripta so verjetno narejena »po meri« takratnih potreb pouka slovenske književnosti, kulture in jezika, kot jih je dojemal avtor, vendar v zelo sodobnem in nadčasovnem duhu, kar je za petdeset let star učbenik presenetljivo in zaradi česar je pri pouku uporaben še danes.

Skripta *Základy slovinskej gramatiky* so izšla leta 1978, torej že po Hečkovi smrti. Kot v predgovoru piše tedanji predstojnik Oddelka za slavistiko FF UK prof. Šimon Ondruš,⁴ je imel levji delež pri njenem izidu dr. Konstantín Palkovič⁵ in brez njegovega prispevka skripta zelo verjetno sploh ne bi izšla (Dobříková 1999: 167). Njemu torej verjetno lahko pripišemo tudi redke sklice na Toporišičevo *Slovensko slovnico*, ki je izšla šele leta 1976. Na 124 straneh, na katerih je besedilo v slovaščini razdeljeno na uvod in dve poglavji, se avtor v manjši meri ukvarja z glasoslovjem, pretežno pa se posveča oblikoslovju slovenskega jezika. Drugemu sestavnemu delu slovnice v tradicionalnem pomenu, torej skladnji, v učbeniku prostor ni odmerjen.

Že v *Uvodu* skripta prinašajo celo vrsto pomembnih podatkov o Sloveniji in slovenskem jeziku, ki so hkrati povzetek podobnosti in razlik med slovenščino in slovaščino. Pozornost posveča govorcem slovenskega jezika znotraj in zunaj meja države, narečjem, povezavam s praslovanščino, razvrstitvi besednega zaklada na besede staroslovanskega porekla in druge glede na vir prevzemanja. Slovaškim študentom približa slovenski jezik s prikazom podobnosti s slovaškimi narečji, opozarja na večje razlike med obema jezikoma na področju glasoslovja, navaja podobnosti in razločke z vidika zgodovinskega razvoja, samoglasniških in soglasniških premen. Prav tako primerja slovenski in slovaški pravopis in oblikoslovje, pri čemer šteje za največje razlike nedoločne oblike pridevnikov, obstoj dvojine, tvorjenje tretje osebe preteklika s pomožnim glagolom *biti* in pogojnika brez njega. Slovenščino se je po njegovem mnenju vredno učiti, ker »predstavlja globok in zelo zanimiv vir jezikoslovnega znanja za študij slavistike« (Hečko 1972: 9) ter tudi zato, ker gre za jezik F. Prešerna, F. Miklošiča in I. Cankarja z razvitim leposlovjem, strokovno in znanstveno literaturo.

3 Melichar Václav (1916–2013) je bil srednješolski profesor in prevajalec, iz slovenščine je prevedel in revijalno objavil npr. dela J. Virka, A. Blatnika, B. Gradišnika, N. Kokelj, P. Glavan in mnogih drugih, knjižnih prevodov je bilo manj, med njimi so npr. *Jammica* (1949) Prežihovega Voranca, *Paholci* (1963) I. Cankarja in *Les a bralo* (1972) A. Hienga (gl. npr. Kmecová 2017).

4 Šimon Ondruš (1924–2011) je bil slovaški jezikoslovec, slavist, slovakist, indoevropeist in etimolog, v letih 1963–1965 dekan FF UK.

5 Konstantín Palkovič (1919–2008) je bil slovaški jezikoslovec, v letih 1961–1985 je deloval na FF UK. Znanstveno se je ukvarjal predvsem z dialektologijo in zgodovinskim jezikoslovjem, obenem pa tudi s sodobnim knjižnim jezikom in jezikovno kulturo.

Prvo poglavje, naslovljeno *Hlaskoslovie*, se začne s podatki o slovenski pisavi, abecedi in glasovih. Pretežni del tega razdelka učbenika je namenjen področjem, ki so za slovaške študente tradicionalno najbolj problematični, namreč naglasu in z njim povezanim izgovorom samoglasnikov, od soglasnikov pa se v posebnih podpoglavjih ukvarja z izgovorom *l*, *v* in skupin *lj*, *nj*. Drugo poglavje ima naslov *Tvaroslovie* in se začne z navedbo posameznih besednih vrst, pri čemer členke šteje med prislove, kot samostojno besedno vrsto navaja števnike (torej ne v okviru pridevniške besede, kot je to npr. pri Toporišču), povedkovnika pa sploh ne omenja, kar je v skladu s takratnim načeli. V nadaljevanju se avtor ukvarja z vsako besedno vrsto posebej, po njih so naslovljena posamezna podpoglavja, pri čemer je zaradi razumljivih razlogov pretežni del besedila namenjen pregibnim besednim vrstam.

Samostalniki so obravnavani v kar obsežnem delu učbenika, posebna pozornost je posvečena sklanjativam in njihovim posebnostim. Avtor določa štiri sklanjatve, v prvo spadajo ženski in moški samostalniki, ki se končajo s samoglasnikom *a*, v drugo sklanjatev ženski samostalniki, ki se končajo s soglasnikom, tretja sklanjatev združuje moške samostalnice, ki se končajo s soglasnikom, v četrti skupini pa so zajete besede srednjega spola. Kar se tiče paradigem, Hečko sledi tedanjim slovnici. Posebno pozornost namenja spremembam položaja naglasa pri sklanjanju in prav tako besedotvorju samostalnikov. Pridevniška sklanjatev je enostavnejša, po avtorjevem mnenju zadostuje en vzorec, in sicer *mlad*. Posebni razdelki so v tem podpoglavju namenjeni naglasu pri pridevnikih in njegovim premikom, stopnjevanju, besedotvorju, obenem pa tudi razlagi kategorije (ne)določnosti pri pridevnikih, ki je za slovaške študente težavna, saj je slovaščina ne pozna. Posebno podpoglavje je posvečeno števnikom, med katerimi Hečko ločuje glavne, vrstilne, ločilne in množilne. Ker izhaja delno iz slovaške tradicije, je sem uvrstil tudi količinske prislove ali prislove mere (npr. *malo*, *mного*, *več*), ki v slovaščini veljajo za t. i. nedoločne števnike. Zaimki so v slovnici obdelani zelo podrobno, predvsem v segmentih, ki so za slovaške študente zahtevni in kjer se slovenščina in slovaščina razlikujeta, se pravi navezne oblike osebnih zaimkov, oziralni zaimki s soglasnikom *r*, kot so *kdor*, *kar*, *kakršen* itn., ki so za slovenščino značilni, slovaščina pa jih v takšni obliki ne pozna. Izjemno težki za Slovake so poljubnostni zaimki, ki jim Hečko zato namenja kar precej prostora. Na podlagi izkušenj s poučevanjem slovaških študentov bi lahko dodali, da spadajo med težavne prvine s tega področja, ki v slovnici niso posebej obdelane, npr. še mnogostni zaimki *marsikdo*, *marsikaj*, *marsikakšen* ipd. ali razlika v rabi celostnega zaimka *ves* in pridevnika *cel*. Na več kot 20 straneh učbenika so v nadaljevanju obravnavani glagoli, najprej neosebne glagolske oblike (s kontrastivnega vidika je za slovaške študente posebej zanimiv namenilnik), potem pa določne oblike, pri čemer sta v ospredju kategoriji časa (tu je kot eden uporabljanih časov naveden tudi predpreteklik) in naklona. Zadnji razdelek je namenjen besedotvorju glagola, s pomenskega vidika in v povezavi s kategorijo vida so na tem mestu analizirane posamezne predpone, ki se v njem uporabljajo.

Od nepregibnih besednih vrst posveča Hečko največjo pozornost prislovom (deli jih z vidika besedotvorja in pomena ter navaja pravila njihovega stopnjevanja) in še posebej predlogom. Slednji predstavljajo za slovaške študente slovenščine trd oreh, saj se mnogi pojavljajo v enaki obliki v obeh jezikih, pri čemer se njihova raba v veliki meri razlikuje. V pomoč je lahko razlaga pomena predlogov in naglaševanje predložnih besednih zvez, vendar manjkajo podatki o sklonih, s katerimi se posamezni predlogi vežejo, kar bi bistveno povečalo uporabnost besedila.

V učbeniku *Základy slovinskej gramatiky* je očitno avtorjevo prizadevanje, da slovenščino umesti v širši slovanski kontekst in prikaže podobnosti ter razlike med jezikom, ki se ga učijo študenti, in njihovo materinščino. Skripta so kljub nekaterim danes že zastarelim podatkom, delno arhaičnemu jeziku in več formalnim napakam uporabna predvsem zaradi sistematično uveljavljanega slovensko-slovaškega kontrastivnega pristopa⁶ in tudi z vidika terminologije, saj so, čeprav so napisana v slovaščini, v vseh poglavjih navedeni tudi slovenski izrazi za posamezne besedne vrste, slovnične kategorije ipd. Mnogi razdelki so še danes skoraj v celoti aktualni in uporabni, zaključki koristni, idealno pa bi bilo posamezne relevantne dele dopolniti z vajami. Gradivo ponuja tudi možnost pogleda na izbrane jezikovne pojave z diahronega vidika, saj študenti na določeni stopnji lahko preučujejo, do kakšnih sprememb v jeziku je v nekaj desetletjih prišlo. Očitno je, da je Hečko moral med pisanjem učbenika preučiti, predelati in primerjati ogromne količine slovenskega in slovaškega gradiva, obenem pa tudi, da se je naslanjal na v tistem času aktualne slovnice – škoda pa je, da vire, iz katerih je črpal, navaja le izjemoma, pa še to samo v obliki z navedbo priimka: Bajec, Kolarič, Rupel, Jerančič, Toporišič itn.

O obeh gradivih lahko rečemo, da sta po več kot štiridesetih letih od nastanka še vedno edini svoje vrste, edinstveni pa nista samo zaradi tega. Poudariti moramo avtorjevo globoko zavezanost slovenščini in razgledanost, hkrati pa tudi njegovo predanost pedagoškemu poklicu. Hečko se je posvečal ne le slovenski kulturi in književnosti, ki jo je dobro poznal in jo je prevajal, temveč se je prav tako lotil priprave pedagoških pripomočkov, ki so bili za tisti čas napisani s precejšnjim trudom in brez ideološkega naboja. Čeprav je bil del gradiva objavljen šele po Hečkovi smrti, lahko sklepamo, da je posamezne izseke vrsto let uporabljal pri poučevanju slovenščine. Pedagoško udejstvovanje pa mu je omogočilo, da je iz virov, ki jih je imel na voljo, znal sestaviti smiselno gradivo za poučevanje študentov, ki je v precejšnji meri aktualno še danes. Zavedamo se, da si oba učbenika zaslužita globljo analizo, kontekstualizacijo, skripta *Základy slovinskej gramatiky* tudi primerjavo s priročniki, s katerimi si je avtor pri njihovem pisanju pomagal, predvsem s *Slovensko slovnico* A. Bajca, R. Kolariča, M. Rupla in J. Šolarja iz leta 1956 in *Slovenskim knjižnim jezikom 1–4* J. Toporišiča, in tu vidimo prostor za nadaljnje raziskave.

6 Ta je prisoten tudi v drugih podobnih učbenikih, npr. v Vaňko 2004 in Tibenská 2018, le da sta omenjena učbenika namenjena slovenskim študentom, torej predstavljata posamezne pojave z nasprotnega vidika.

Literatura

- BAJEC, Anton, KOLARIČ, Rudolf, RUPEL, Mirko, ŠOLAR, Jakob, 1964: *Slovenska slovnica*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- DOBRÍKOVÁ, Mária, 1999: K osemdesiatke Konštantína Palkoviča. *Slavica Slovaca* XXXIV/2. 166–167.
- HEČKO, Vít'azoslav, 1972: *Slovensko berilo (Texty pre poslucháčov slovinčiny)*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- HEČKO, Vít'azoslav, 1978: *Základy slovinskej gramatiky*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- JANKOVIČ, Ján, 2005: *Slovník prekladateľov s bibliografiou prekladov z macedónčiny, srbčiny, chorvátčiny a slovinčiny*. Bratislava: Jaga, Veda.
- KMECOVÁ, Svetlana, 2017: Melichar Václav a jeho miesto v dejinách slovenskej slovenistiky. Martin Slobodník, Marta Glossová (ur.): *95 rokov Filozofickej fakulty UK – pohľad do dejín inštitúcie a jej akademickej obce*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. 468–485.
- TIBENSKÁ, Eva, 2018: *Gramatika slovenského jazyka pre nositeľov slovinského, chorvátskeho a srbského jazyka. I diel, Morfológia*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1976: *Slovenska slovnica*. Maribor: Obzorja.
- VAŇKO, Juraj, 2004: *Slovaška slovnica za Slovence*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- VOJTECH POKLAČ, Saša, 2014: Recepcija slovenske književnosti na Slovaškem. Alenka Žbogar (ur.): *Recepcija slovenske književnosti. Obdobja 33*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 513–519.

Arhivski viri

- Arhiv Univerze Komenskega, opis dela zunanjega učitelja Melicharja Václava v letnem semestru 1985/86.
- Registraturno središče FF UK v Bratislavi: Zapisniki z zasadanj Oddelka za slavistiko in indoevropistiko, kasneje Oddelka za slovanske filologije FF UK v Bratislavi.